

© Editura EIKON
© Paul GORBAN
© Foto coperta 4: Eugen HARASIM

București, Calea Giulești 333, sector 6 cod poștal 060269, România

Difuzare / distribuție carte: 021 348 14 74; 0733 131 145;
0728 084 802 difuzare@edituraeikon.ro
Redacția: 021 348 14 74; 0728 084 802; 0733 131 145
contact@edituraeikon.ro www.edituraeikon.ro
www.librariaeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național al Cercetării
Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GORBAN, PAUL

**Confesiuni pe pânza de păianjen : interviuri și portrete
literare / Paul Gorban. - București : Eikon, 2025**

ISBN 978-606-49-1584-9
821.135.1.09

Tehnoredactor: Ionel PINTILII

Editor: Valentin AJDER

PAUL GORBAN

Confesiuni pe pânza de păianjen
- interviuri, anchetă și portrete literare -

E I K O N

București, 2025

Cuprins:

Confesiunea ca spațiu al memoriei țesută pe pânza de păianjen, cuvântul autorului	5
Ca artist respațializez, redimensionez și stimulez pe cel care vrea să gândească	9
Aurelian ANTAL După ani de pauză, poezia, pur și simplu, mă apucă.....	20
Liviu ANTONESCI Premiile Nobel nu rezolvă problema literaturii române	50
Nicolae BREBAN Poezia nu poate fi o fotografie a naturii și realității, dar nici irealitate deplină ea nu poate fi	64
Leons BRIEDIS Poetii, prietenii mei au devenit o colecție de singurătăți	89
Daniel CORBU Un critic trebuie să evite apartenența la găști	106
Daniel CRISTEA-ENACHE	

Mi-am gândit cărțile ca pe niște catedrale gotice.....	114
Emilian GALAICU-PĂUN	
Nu caut să rămân la suprafață, ci caut să intru în adâncimea chipului	145
Dan HATMANU	
Scriu proză în condiții prozaice, mai exact în bucătărie	155
Florin IRIMIA	
Cum pisica scoate gheruțele când nu te aștepți, și poezia poate să ucidă uneori.....	171
Nora IUGA	
Poezia mă exprimă cel mai bine	183
Claudiu KOMARTIN	
Munca scriitorului este o combinație dintre control și spontaneitate	193
Dan LUNGU	
Eminescu nu pierde pe mâna lui, ci pe a noastră, a cititorilor.....	233
Nicolae MANOLESCU	
Pentru mine poezia este un mod de existență ...	244
Ileana MĂLĂNCIOIU	
Poezia este, de multe ori, cea mai frumoasă formă de libertate	263
Anca MIZUMSCHI	
Întâlnirile între scriitori pot creiona gândirea și destinul.....	290
Andrei NOVAC	

Rezidențele literare sunt un prilej excelent pentru schimbări fie în plan literar, fie personal	300
Andra ROTARU	
Lumea aleargă prin păduri și parcuri, dar nu după cărți.....	312
Robert ȘERBAN	
Am nevoie de mult pământ sub picioare pentru orice tip de înălțare	331
Marius Marian ȘOLEA	
Am redescoperit limba română scriind în limba franceză.....	347
Matei VIȘNIEC	
Postmodernismul încearcă prin diferite căi să globalizeze limbile	368
George VULTURESCU	
Curentele, generații și premii literare, anchetă literară	
381	
La noi s-a început târziu discuția despre postmodernism.....	
383	
Gellu DORIAN	
Talentele se pot salva doar aleatoriu, individual	390
Theodor CODREANU	
Nu prea mai putem vorbi nu doar de competiții literare	396
Daniel D. MARIN	

În spatele monitorului poți fi oricine	401
Ofelia PRODAN	
Pe baze de prietenie literară s-a afirmat și generația '80.....	404
Dumitru Augustin DOMAN	
Nicio generație nu își este suficientă sieși	409
Adrian ALUI GHEORGHE	
Din spuma valurilor nisipul va alege scoica purtătoare de perlă!	416
Petruț PÂRVESCU	
Libertatea adevăratului creator îi vine din interior	422
Paul VINICIUS	
Despărțirea de turma generaționistă este o necesitate	432
Virgil DIACONU	
Cred că literatura româna nu se poate face decât în limba româna.....	439
Mihai Dinu GHEORGHIU	
Cred că fiecare are canonul lui.....	443
Ovidiu PECICAN	
Canonul este lipsa de canon.....	451
Florin DOCHIA	
Scriitorii nu sunt solidari pe probleme care ar merita cu adevărat solidaritatea	458
Vasile BAGHIU	
După 1989 încep să se întâmple în literatură lucruri care depășesc postmodernismul optzecist	463

Nicolae TZONE	
Eu am mai mulți fani ai poeziei mele în țările anglo-saxone decât în România	473
Constantin SEVERIN	
Rețelele literare au un grad crescut de toxicitate	480
Simona FUSARU	
Scriitorul român de azi își vede destinul un pic compromis.....	484
Petre RĂU	
Mircea Cărtărescu este convins că el închide o buclă literară.....	487
Adrian Dinu RACHIERU	
Optzeciștii au „crescut”	501
Angela NACHE MAMIER	
Literatura română e vie, e în mișcare	511
Ștefan DORU-DĂNCUȘ	

ficțiune, între autor și lectorii lui. Metafora din titlul cărții mai poate sugera și complexitatea structurii interioare a scriitorului, complexitatea lumii ideilor sale. Deși pare fragilă, pânza este construită cu precizie, având o logică internă, aidoma unui text literar sau a unei relații de idei artistice, ceea ce ne face să credem că fiecare confesiune poate fi privită ca un fir care face parte dintr-un întreg mai mare, din ceea ce numesc portretul autorului.

Mai mult, aș mai adaugă faptul că pânza de păianjen poate fi interpretată și ca un spațiu al memoriei, în care se prind (recuperează și revalorizează) amintiri, idei, emoții, experiențe, toate fiind în fond reflecții despre literatură și lume, reflexii și gânduri așezate pe o rețea complexă de senzori, care până la urmă alcătuiesc universul fiecărui autor.

Nu în cele din urmă, cartea de față se vrea a fi o dovadă certă a dialogului între generațiile literare și artistice, un dialog al continuității și al echilibrului pe pânzele cuvintelor...

Paul GORBAN

Ca artist respațializez, redimensionez și
stimulez pe cel care vrea să gândească

Aurelian ANTAL

Se spune că fiecare oraș își are personalitățile sale, că acestea dau, într-un fel sau altul, locului o anumită amprentă spirituală, amprentă care peste timp reactualizează stări ale acestor personalități. Nu departe de Iași... la patru ore de mers cu trenul prin sate și câmpii cu mioare, în orașul Dorohoi, trăiește un conte, un conte al culorilor și al formelor, un conte care, visând, dă viață personajelor poemelor sale, dar și personalităților care, de-a lungul vremii, au făcut istorie și cultură poporului român.

Chiar în inima orașului, nu departe de malurile Jijiei, râul care traversează orașul, într-o casă construită cu pământ, locuiește cel care se autointitulează "Contele de Dorohoi", maestrul pictor și poet, Aurelian Antal. Un om de legendă, nu mare de statură, nici tânăr și nici bătrân, dar cu o aură pe care o poți observa, și simplu trecător fiind prin ținut, cum se ridică peste străzile și ulițele orașului.

Aurelian Antal este contele adoptat de oraș, trăgându-și, de fapt, seva din ținuturile Harghitei, mai exact din Toplița, unde își amintește că a venit pe lume într-o casă modestă de români autentici, fiind moșit la naștere, așa cum ne povestește chiar el, cu emoție, de moașa satului. Au trecut anii și, iată, astăzi, copilul năzdrăvan al familiei, care la 4 ani și ceva citea mai tot ce apuca, este recunoscut ca fiind unul dintre cei mai inediți și autentici artiști contemporani, fiind prezent în multe expoziții personale și de grup, dar și în antologii și albume de artă.

Drumul existenței lui Aurelian Antal ar putea fi numit drumul de la Toplița da Dorohoi, drum al devenirii artistice și umane, drum al bucuriei și nădejzii, drumul iubiri și al familiei, drumul devenirii în lumina liturgică. Însuși artistul mărturisește că în anii '80 când a călcat pentru prima dată în aceste ținuturi ale Moldovei, dar mai ales ale Dorohoiului a simțit că locul i-ar aparține ca fiind de fapt acel acasă. Atunci, spune el, a făcut un legământ, așa cum fac călugării, că nu va părăsi pentru nimic în lume noul oraș.

Au trecut peste trei decenii de când artistul locuiește și creează, universuri reale și imaginare, din

cuvinte, uleiuri, sticlă, pânză și piatră, în acest ținut al liniștii, Dorohoi.

Paul Gorban: Maestre... dați-mi voie să vă spun așa, Maestre – pentru că am toate motivele să mă descopăr în jurul poeziei și a poezicii din lucrările dumneavoastră un învățăcel –, descopăr în lucrările dumneavoastră o lumină adamică, o lumină a începuturilor, a nașterii și expansiunii acestui univers. E un miraj, pe care l-aș duce spre zona biografică, mirajul luminii din copilărie...

Aurelian Antal: Ceea ce m-a fascinat întotdeauna este acest miraj al nașteri. Mama mea a avut foarte mulți copii, dar am trăit doar șase, iar multe întâmplări sunt legate de maternitate, atât în contextul copilăriei mele, dar și a adolescenței. În această *maternitate*, eu fiind cel mai mare, am avut responsabilități și nu-mi găseam timp, motiv pentru care trebuia să-l fur, să mă ascund ca să pot citi sau să pot desena, să pot picta, sau chiar să îmi pot face temele, pentru că, trebuie să recunoaștem, eu păzeam vitele, râneam în grajdurile din gospodărie, crăpam lemne... făceam muncă de casă. Dar, cu toate acestea, niciodată nu am zis nu ci, dimpotrivă, am iubit foarte mult natura și animalele, ceea ce fac și acum. Am purtat, în copilărie o dragoste dureroasă chiar pentru aceste ființe. Știu că în copilărie am ascuns un cal, un armăsar, pe vreme când au început să-i omoare. Eu l-am dus în munte și l-am ascuns acolo, departe de moartea barbară... Până la urmă calul a murit. A murit acolo, în munți. Pentru că, de regulă, la un cal trebuie să îi dai să mănânce, să bea

apă, trebuie să te ocupi de el, or eu ajungeam greu la el cu provizii. Am avut, la moartea acestui armăsar, o întâmplare dureroasă și mi-am jurat că nu mă voi mai lipi de niciun animal până nu știu că îl pot îngriji cu adevărat.

P.G.: A fost un sentiment de vină? Erați încă în perioada copilăriei... o vină a copilăriei?

A.A.: Da, mai ales că avem vreo paisprezece ani. În orice caz, din partea bunicilor am avut tot felul de posibilități de explorare a vieții. Pe de o parte, din partea bunicilor dinspre tată aveam posibilitatea de a exploata școala, iar de partea cealaltă, din partea bătrânilor dinspre mamă se căuta munca, dar munca organizată. Bunăoară, bunicul din partea mamei era potcovar, dar el se ocupa mai de toate aceste meserii care presupun prelucrarea metalului. Ceea ce aș dori să subliniez e că, în copilărie, de mic am început să citesc. Bunicul Ionuț, din partea tatălui meu, mi-a arătat literele folosindu-se de ziare. Și tot buchisând în fiecare zi pe ziare, la patru ani jumate m-am trezit că știam a citi cuvinte, dar nu știam însă să scriu. Habar nu aveam să scriu, dar citeam... astfel încât, după ce am împlinit cinci ani, ai mei au trebuit să mă dea la școală că devenisem neastâmpărat în fața ziarelor, dar și pentru că desenam pe pereții casei. Țin minte că bătrânul după-masa citea ziarul Scânteia și uneori adormea. Eu îl luam, și în sforăiala lui, tocmai cuvintele. Dar când m-au dat la școală nu am fost primit prima dată... pentru că eram prea mic.

P.G.: Ne-ați introdus de la începutul dialogului în casa familiei părintești, casa din Harghita, de la Toplița.

A.A.: Da, casa bătrânească, în care m-am născut pe podele, fiind moșit de moașa comunală, în '47. Această casă este la ora actuală la Muzeul de Etnografie din Reghin. Iar acum îmi amintesc de poetul Grigore Vieru, că tot am văzut și casa lui părintească de la Pererita, poet față de care am o stare specială mai ales că i-am făcut și bustul care acum este la Toplița. Pe bust scrie foarte clar: *Pentru mine faptul că am fost primit în Academia Română și făcut Cetățean de onoare, pentru prima oară în România, la Toplița, este mai mult decât orice premiu Nobel.* Ceea ce pentru mine, născut acolo e un lucru deosebit. Bucuria mea a fost că am reușit să pun acest pietroi acolo, dar tot eu îmi zic: pietroi, pietroi, dar uite ce piatră vorbitoare e.

P.G.: Recent v-am ascultat la o prelecțiune ținută în Sala Oglinzilor de la Muzeul de Științe ale Naturii din Dorohoi, iar colo ați spus, la un moment dat, că dintr-o simplă piatră, dacă știi să o privești, cu atenție și răbdare, îi poți descoperi sufletul. E un crez al sculptorului Aurelian Antal...

A.A.: Așa este. Pentru că piatra este o formă de energie statică, superconcentrată, iar dacă te apropii de ea cu mare har îi poți vedea sufletul și viața.

P.G.: V-ați născut în Ardeal, dar de ceva decenii sunteți adoptat de aceste ținuturi ale Moldovei, Botoșani și Dorohoi.

A.A.: Trenul vieții a făcut cum a făcut și m-a adus în gara acestui oraș, dar printr-o întâmplare nefericită am ajuns să-mi găsesc fericirea, acea iluzie a fericirii propriu zise. Venind la Dorohoi, la începutul anilor '80 eu mi-am găsit locul. Am acel simțământ care îmi spune că pe unde calc e dreptul meu, drept divin să calc pe acolo. Chiar din primele momente ale aflării mele aici am simțit că parcă era prescris... având așa o senzație că aș fi de-al locului, că nu aș fi din altă parte. Iar în timp lucrurile mi s-au argumentat, mi s-au arătat, pentru că am văzut că sunt apreciat și sunt căutat de oamenii de aici. Când am plecat din Ardeal, și am venit aici, mă luau mai toți peste picior: *ce..., te duci acolo unde e harta în cui?, în sărăcia aia?* și eu l-am zis că *mă duc, dar să știți voi că orice sărăcie este de fapt o bogăție, pentru că sărăcia te face să devii activ.*

P.G.: Știu că atunci când ați sosit pe aceste meleaguri, alături de alți tineri – atunci – artiști și poeți ați participat la întemeierea grupului literar Septentrion, cu Petruț Pârvescu, Stelorian Moroșanu, Valerian Țopa, Gică Manole etc.

A.A.: Nu există imagine să nu vorbești despre acel moment, pentru că vrei nu vrei ai memorie, ai cutia milelor (cap n.r.) în care așezi întâmplări sau idei, informații pentru a putea realiza, dacă e cazul, opera. Întâlnirea cu acești tineri de aici a fost benefică în sensul integrării mele aici în mediul cultural, dar vreau să spun că prima dată am început să scriu pe când mă aflam într-un moment de mare singurătate, acutizată prin perioada '69-'70. În singurătatea pe care o aveam

lipeam cuvintele între ele. Prima dată m-am lipit de cenaclul de la Vișeu de Sus cu care am debutat în revista Tribuna, în '73. Eu zic că m-am născut pictor dar, sporadic, ca să îmi treacă anumite pulsări ale inimii și ale minții mă învăluu în cuvinte și le las să mă scrie în poezie. Aici, la Dorohoi, căutarea cenaclului a fost o necesitate de echilibrare, de odihnă – activă, față de activitatea din fabrică, care presupunea multă forță intelectuală dar solicita și multă muncă fizică. Și de multe ori evadam spre cenaclu cu încercări lirice, care de multe ori, peste ani, mi s-au părut puțin trecute de o stare major poetică, ele fiind mai curând călduțe, mai paterne.

P.G.: Într-un alt dialog al nostru îmi spuneți că omul nu poate fi cu adevărat fericit, nu poate atinge cotele maxime ale fericirii, că el se află într-o continuă amăgire, dar vă întreb, Maestre, cum ar putea fi omul fericit, ce este fericirea?

A.A.: Ai iluzia fericirii într-un moment dat, dar dacă tu ești smerit nu mai poți trăi fericirea aceea explozivă, ci ți-o depozitezi în forma aceea de bucurie a lucrurilor. Nu explodezi în fericire, ci într-o arhivă a bucuriei. Pentru că în viața noastră vin evenimente care ne fac să descoperim asta, ne fac să ne dăm seama că suntem într-o rotundă iluzie... Mai bine să fim în această bucurie și să facem o apologie a bucuriei, dar fără să te mândrești prea tare, pentru că a te mândri înseamnă a scăpa orgoliul de sub control și a exacerba egocentrismul, ceea ce te face, de fapt, să-ți consumi energia pe direcții false. Mai bine să transformi acest

orgoliu în forță și energie creativă. Totuși, nu e o frică a fericirii și, de fapt, nu putem vorbi de o frică a fericirii...

P.G.: Din punctul meu de vedere sunteți un artist al paradoxului, al liniștirii și al neliniștirii, al locului și al căutării, al luminii și al umbrelor, al expresiilor tăcute și al expresiilor explozive...

A.A.: La mine e absolut normal să fie așa... cineva mi-a zis odată: *mă, ești un temperament oltenesc înșămânțat într-un ardelean, trăitor între moldoveni*, ceea ce este foarte adevărat și, paradoxal, eu sunt o fire colerică, o fire pălită de viață și știu foarte bine când să strunesc calul de sub mine. Dacă lași calul de sub tine să meargă unde vrea el, atunci ești ultimul bețiv călare. Dar dacă tu îl conduci pe acest complementar al mișcării tale este altceva...

P.G.: Calul pe care l-am putea numi și destin?

A.A.: Da, destin, soartă... Dar soarta nu totdeauna este același lucru cu destinul însă ele sunt pe aproape...

P.G.: Revin la pictura dumneavoastră... spuneam de acele paradoxuri contrapunctale, dar trebuie să precizez că lucrările dumneavoastră nu pot fi privite în fugă, ele nu dau la vedere o singură stare sau o singură poveste a artistului. Ba mai mult, ele mă provoacă pe mine, privitorul, să iau cuminte loc în fața lor și să le descifrez, să le citesc ca și când aș descoperi acolo o lucrare tip matrioșka, adică o lucrare din care

descopăr ale lucrării. De fapt, fiecare parte a pânzei este locuită de un personaj, de o situație-stare, de obsesiile pictorului...

A.A.: Da, este în pictura mea un conglomerat de imagini, de stări. Sunt, cum am spus, o fire năvalnică; dar, apropo de ce am spus mai devreme, această stare trebuie controlată, iar eu o pot controla prin creație. Asta înseamnă că stare mea de fapt o pun acolo, în lucrare, și, punând-o acolo, controlând-o, mă arăt cu ideile mele cu tot, iar cel care privește lucrarea trebuie să descopere starea. Nu sunt adeptul unei lucrări citite imediat – din punctul de vedere al celui care privește – ci eu sunt acel adept al unei lucrări – așa cum se întâmplă și în suprarealism, surrealism, abstracționism – unde mintea omului trebuie să citească de la imagine plecând, prin simțămintele proprii, să descopere și logica creatorului, dar și ceea ce se numește spațializarea spirituală a aceluia care și-a pus în lucrare gândurile. De multe ori aceste gânduri nu sunt altceva decât niște trimiteri, fără capcane, pe un sistem de o așa formulare încât cel care privește să aibă el fericirea descifrării și a descoperirii ideilor. Scopul meu ca artist este să-l sustrag din rutina lui zilieră și să-l duc acolo în fața lucrului înfăptuit fără să-și menajeze creierul, să-și schimbe macazul zilei. Privitorul trebuie să intre în alt domeniu de a fi... în domeniul acela al unei virtualități, al unui joc, un joc serios în care mintea se naște pe ea însăși. Eu, ca artist respațializez, redimensionez și stimulez pe cel care vrea să gândească. Iar cel care renunță, bine face, nu are decât să se complacă în lenea